

Brewer, Ellen Meiksins Wood, David Harvey, Benno Teschke, Leo Panitch in Sam Gindin, Alex Callinicos, John Milios in Dimitris Sotiropoulos. Poglobljena razprava se je odvila tudi na straneh 4. številke 20. letnika *Cambridge Review of International Affairs* (2007) in v 4. številki 14. letnika *Historical Materialism* (2006).

V svoji kritiki *Subaltern Studies* se Chibber tega trojega zgolj dotakne, saj je sploh delovanju razvojne države in razmerju med državo in ekonomijo v celoti posvetil svoje prvo delo (Chibber 2003). Tudi v zvezi s tem je Chibberjeva kritika povsem prepričljiva, a zopet je najbolj zanimiv in produktiven del te kritike pravzaprav oris njegove *alternativne razlage* istega pojava.

Poudariti skratka želim, da Chibberjeva kritika postkolonialne teorije ne razkriva le bede te danes sila modne paradigme, vsaj kar se tiče njenega utelešenja v *Subaltern Studies*, temveč prvenstveno predstavlja živost neortodoksne, nedogmatične, sodobne marksistične teorije, ki se je sposobna iskreno in presenetljivo produktivno soočiti tako z novimi teoretskimi zagatami in empiričnimi odkritji kakor tudi s starimi teoretskimi dogmami in empiričnimi izogibanji. Razsvetljenski ideal resnice – ne foucaultovska relativistična, samoreferencialna volja do resnice (str. 7) –, univerzalistična teza skupne človeškosti – ne kulturalistična in orientalistična smrt subjekta (7. in 8. poglavje) –, zgodovina od spodaj – ne whigovska apologija kapitala (3. poglavje) –, razkrivanje dejanske univerzalne zgodovine kapitala – ne nemočno slavljenje »fragmenta« in diskurzivno igranje s »hiperrealnim« (5. poglavje) ... To je le nekaj temeljnih značilnosti Chibberjevega sodobnega marksističnega pristopa, na katerem stoji njegova kritika *Subaltern Studies*; nekaj temeljnih značilnosti, ki pa jih ne veže na stare ali mrtve avtoritete niti jih ne odeva v ezoterično diskurzivno meglico (dva greha, ki so ju nemalokrat krivi njegovi nasprotniki), marveč jih zagovarja neodvisno in povsem jasno.

Literatura

Althusser, Louis (1978): *The Crisis of Marxism. Marxism Today*, julij: 215–220.

Anderson, Perry (1989): *Considerations on Western Marxism*. London: New Left Books.

Chibber, Vivek (2003): *Locked in Place: State-Building and Late Industrialization in India*. Princeton: Princeton University Press.

Nina Perger

Robin Bauer: Queer BDSM intimacies: Critical consent and pushing boundaries. New York: Palgrave Macmillan, 2014. 304 strani (ISBN 978-1-137-43501-9), 80,5 EUR

Delo *Queer BDSM intimacies: Critical consent and pushing boundaries* sloni na kvalitativni raziskavi, opravljeni med letoma 2003 in 2008, v katero je bilo vključenih 49 »partnerjev«, kot intervjuvane osebe poimenuje avtor dela, da poudari interaktivnost procesa ustvarjanja znanja in aktivne vloge intervjuvanih oseb. Vzorec raziskave obsega osebe, samoidentificirane kot bi-/panseksualne cisženske, trans*¹ in queer osebe ter lezbijke, ki prakticirajo BDSM; intervjuvanci prihajajo iz ZDA (18) in zahodne Evrope (31 »partnerjev«). Avtor se v raziskavi osredotoča na

1. Zapis »trans*« sledi tistemu v izvirniku.

raziskovanje osebnih izkušenj s prakticiranjem BDSM v navezavi na vprašanja moči, »zdravljenja« in spiritualnosti, socialne marginalizacije, politike, intimnih razmerij, spolne identitete in podobno. Raziskava temelji na okviru queer teorij s kritičnim pristopom do družbenih razmerij moči s fokusom na heteronormativnosti (ter cis- in mononormativnosti), definirani kot koncept in družbena struktura moči, ki reproducira spolni binarizem, zajet v medsebojno izključujočih ob rojstvu pripisanih spolov, torej ali moški ali ženska, naturalizira in privilegira heteroseksualnost in specifičen tip heteroseksualnih razmerij z genitalno fokusirano spolnostjo – monogamno romantično heteroseksualno intimo razmerje, postavljeno kot osnovno družbeno enoto; in njeno senčno stran, torej patologizacijo, diskriminacijo, kriminalizacijo in marginalizacijo neheteronormativnih življenjskih stilov. Avtor v tem kontekstu navaja homo- in biseksualnost, BDSM, »promiskuiteto« in seksualnost na javnih mestih ter v komercialne namene, na tej točki pa zmanjka jasna kritična refleksija homonormativnosti, katere primarna referenčna točka je podoba »dobrega, družbeno nenevarnega geja«, ki z lastnim življenjskim slogom pravzaprav živi heteronormativnost na vseh točkah, razen na eni (element istospolne usmerjenosti), in perpetuira patologizacijo nekonvencionalnih seksualnih praks in intimnih razmerij. Podoben zdr ali manko kritičnega razmisleka lahko zasledimo tudi pri obravnavi femme-butch dinamik oziroma pri razdelavi femme poželenja, ki ga Bauer razdeli v dve oziroma pogojno v tri verzije seksualne privlačnosti, in sicer (1) femme na relaciji z lezbijkami z maskulinim spolnim izrazom, (2) maskulinim spolnim izrazom oseb, ki jim je bil ob rojstvu pripisan ženski spol, in oseb, ki se identificirajo kot ženske, (3) pogojno pa tudi na relaciji z maskulinstvo na vseh možnih telesih in identitetah, s tem pa femme seksualno poželenje zameji s privlačnostjo zgolj do maskulinega spolnega izraza in izključi seksualno poželenje do ostalih mnogoterih spolnih izrazov – Bauer s tovrstno konceptualizacijo sicer razloči spolni izraz od spolne identitete in od ob rojstvu pripisanega spola, ne preseže pa družbeno dominantne ideje o medsebojni privlačnosti feminilosti in maskulinstva.

V kontekstu kritične refleksije heteronormativnosti se avtor naveže tudi na ideal (psevdo)harmonične seksualnosti in ga postavi v razmerje do BDSM praks, ki jih konceptualiza kot transgresivne, ne pa nujno tudi transformativne prakse (v okviru ustvarjanja novih pomenov), ki eroticizirajo celotno telo in za katere je značilna kritična refleksija prevajanja družbenih razmerij moči na individualno raven; hkrati opozarja na nevarnost prehitrega romanticiziranja lezbično-queerovske BDSM intimnosti in praks kot inherentno kritično refleksivnih na relaciji z družbenimi razmerji moči, pri tem pa na podlagi pripovedi partnerjev in partnerk v intervjuju navaja »slepe pege«, ki so ponekod izvzete iz kritične refleksije BDSM skupnosti, npr. razredna in rasna pripadnost ter cismativnost, ki je sicer pogostejše presežena v primeru lezbično-queerovskih BDSM prostorov v primerjavi z gejevskimi, ki vstop trans* oseb ovirajo oziroma dopuščajo zgolj na podlagi osebnih poznanstev, ki jamčijo za »ustrezno« oziroma »zadostno« pričakovano uspoljenost osebe.

Avtor se naveže tudi na feministične poglede na BDSM prakso in jih v grobem razdeli na dve veji, pri čemer prva percipira BDSM prakse kot ekspliciten in zgoščen prikaz in udejanjanje patriarhalnosti, jih patologizirajo in zavračajo, saj privolitev osebe v podrejen položaj zaradi družbenih dinamik in učinkovanja neenakih razmerij moči ni možna oziroma je neveljavna, medtem ko druga veja opozarja na aktivno vlogo ženske kot seksualnega subjekta in akterke. Bauer obenem izpostavlja, da so asimetrična razmerja moči vseprisotna in ob odsotnosti njihove refleksije tudi nekonsenzualna v nasprotju z BDSM praksami, ki prevajanje družbenih razmerij moči na individualno raven reflektirajo skozi igre in scenarije, jih eroticizirajo in deesencializirajo ter s tem v praksi pomembno razširijo nocijo »ne pomeni ne«, ki privolitev v seksualizirano asimetrična razmerja moči razume zgolj kot odsotnost upora, v »ja pomeni ja«: »V BDSM so dinamike moči bolj vidne, kar jih hkrati tudi bolj izpostavi kritični refleksiji« (str. 76). Za veljavni in delujoči konsenz je tako potrebna tudi določena mera politične ozaveščenosti: »Potrebna je določena politična zavest o družbenih strukturah moči in pripravljenost naslavljanja le-teh, saj se strukturne hierarhije prevajajo v osebne« (str. 91) – ideja o seksualnosti znotraj simetričnih razmerij moči je tako nujno zgrešena.

V kontekstu preigravanja moči znotraj BDSM praks avtor ponudi kritiko Giddensovega koncepta čistih razmerij, v katerih osebi nastopata kot egalitarna akterja, ter tako prezre in v ozadju romantizira družbene dinamike moči, ki tečejo in se živijo. Nasproti konceptu čistih razmerij avtor postavlja koncept alternativnih ali presežnih intimnosti, ki jih označujejo presežki in *too-muchness* preigravanja z vsakdanjimi tehnologijami moči z namenom ustvarjanja erotičnih intenzivitet, zavračanje razumskosti, zmernosti, povprečnosti, harmonije, uporabnosti in reproduktivnosti ter vpeljujejo napetost, intenzivnost, tveganost, presežke, fluidnost in prek tega ustvarjajo alternativne seksualne etike. Na podlagi Switcha razširi obstoječi standard BDSM skupnosti – *safe, sane, consensual* (SSC) – v *risk aware consensual kink* (RACK), saj SSC vzpostavlja iluzijo varnosti oziroma varnih prostorov (ki nikoli niso zares varni, lahko pa so varnejši), hkrati pa je ravno občutek tveganja oziroma tveganosti pomemben element BDSM praks, koncept »razumskosti« pa je obremenjen z medicinskim oziroma psihiatričnim diskurzom, za katerega ne moremo jasno določiti objektivnega kriterija.

Ob konstantnem obravnavanju subjektive medpresečne družbene umeščenosti avtor preseže redukcioniistično branje subjekta in političnih bojev, ujetih v okvire identitetnih politik, ki ne zajamejo živitih kompleksnosti, in izpostavlja nujnost queer perspektiv po simultani obravnavi seksualne in spolne identitete z ostalimi družbenimi kategorijami ter refleksije individualnih družbenih privilegijev za ustrezno naslavljanje kompleksnosti družbene realnosti in družbenih razmerij moči. S kritično držo in refleksijo omejitven prelijanja individualnih transgresivnih delovanj na družbeno raven preseže romantično idejo inherentne subverzivnosti BDSM praks, hkrati pa z naracijami intervjuvanih partnerk in partnerjev pomembno dopolni vsebinski manko queer teorij na točkah o nekonvencionalnih seksualnih praksah in odsotnosti kritike ideala harmonične seksualnosti, ki v heteronormativnem okviru predpostavlja odsotnost dinamike moči in občutij, ki se znotraj heteronormativnosti mislijo kot neprijetna (npr. bolečina, sram, neugodje, poniževanje). Delo je s tega vidika izjemno pomembno tudi za slovensko družboslovje, v katerem so queer teorije vsekakor prisotne v nezadostni meri, enako pa velja tudi za akademsko produkcijo o nenormativnih seksualnih praksah.

Marko Hočvar

Joachim Hirsch: Gospodstvo, hegemonija in politične alternative.
Ljubljana: Založba Sophia, 2014.
292 strani (ISBN 978-961-6768-76-4), 15 EUR

V politologiji, vsaj tisti kanonski, je v zadnjih dvajsetih letih zagotovo ključno vprašanje, kaj se dogaja z državo – kakšne so spremembe v njenem delovanju, nalogah in institucijah, ki pa so posledica procesa (neoliberalne) globalizacije. Nihče – ali zgolj malokdo – pa se ne vpraša, od kod in zakaj je nastala država kot moderni politični fenomen in kakšni so strukturni vzroki za njen nastanek. Joachim Hirsch v knjigi *Gospodstvo, hegemonija in politične alternative* stopi korak nazaj in poskuša opredeliti, zakaj in kako sploh nastane država iz strukturnih določitev kapitalističnega načina produkcije, ter tudi razložiti, kako je sprememba vloge države povezana s spremembami v sferi produkcije. Že kar na začetku velja spomniti, da je knjiga v nemškem izvorniku izšla že leta 2002, se pravi po Seattlu 1999 in Genovi 2001.